

Araştırma Makalesi / Research Article

**CUMHURİYET GAZETESİNDE KADININ TEMSİLİ:
“MODA KADIN” SAYFASI ÜZERİNDEN
BİR DEĞERLENDİRME
(1930-1933)***

Ceyhun ÖĞRETEN**

Öz

Türkiye’de kadınlara yönelik hakların Tanzimat dönemi ile verilmeye başlandığı kabul edilmekle birlikte kadın hareketleri yoğun olarak İkinci Meşrutiyet döneminde başladı. İkinci Meşrutiyet’in yarattığı özgürlük ortamında Batı’da kadına tanınan hakların Türk kadınına da tanınması gerektiği yüksek sesle dile getirilmesine rağmen bu yönde radikal değişimler yaşanmadı. Türk kadınına yönelik radikal değişimler Cumhuriyet’in ilk yıllarında hukuki, siyasi ve beşerî hakları verilerek sağlanmaya çalışıldı. Bunun yanında Türk kadınından yeni kurulan cumhuriyetin ilkelerini benimsemesi ve çocuklarını bu vizyon ile büyütmesi beklendi. Türk kadını için belirlenen tüm hedeflerin toplum nezdinde yaygınlaştırılması için basın kullanıldı. 1930-1933 yılları arasında *Cumhuriyet* gazetesinde yayınlanan *Moda Kadın* sayfasında “Anne ve Çocuk, Her Genç Kız Neler Bilmelidir? Avrupa’da Kadın, Moda, Ev Modası, Ev İçin Pratik Bilgiler, Muşeret, Güzelleşmenin Sırrı, Ev Kadını, Spor ve Sağlık, Hayatta Büyük Rol Oynayan Kadınlar” bölümlerinde Türk kadınının nasıl olması gerektiği vurgulandı ve cumhuriyet rejiminin ideal kadın profili gösterilmeye ve anlatılmaya çalışıldı.

Bu makalede *Moda Kadın* sayfasında yayınlanan haberlerin içerik analizleri yapılarak sayfanın yeni Türk kadın profili oluşturulmasındaki rolü ve beklentileri tespit edilmektedir. Ayrıca cumhuriyet rejiminin benimsenmesini beklediği yeni yaşam tarzının *Moda Kadın* sayfası tarafından nasıl ele alındığı, bu yaşam tarzının içeriği, sayfanın bakış açısından Türk kadınının Türk ve dünya toplumu içindeki yeri değerlendirilmeye çalışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadın Hakları, Batılı Yaşam Tarzı, Moda, Güzellik, Muşeret.

* Bu makalede Etik Kurul Onayı gerektiren bir çalışma bulunmamaktadır.
There is no study that would require the approval of the Ethical Committee in this article.

** Dr. Öğr. Üyesi, Millî Savunma Üniversitesi, Hava Harp Okulu Dekanlığı,
(cogreten@hho.msu.edu.tr), (Orcid: 0000-0003-3118-9304).

REPRESENTATION OF WOMEN IN THE CUMHURİYET NEWSPAPER: AN EVALUATION ON THE PAGE OF "MODA KADIN" (1930-1933)

Abstract

Although it is accepted that the rights for women started to be given with the Tanzimat period in Turkey, women's movements began intensively in the Second Constitutional Period. In the environment of freedom created by the Second Constitutional Monarchy, although it was loudly stated that the rights granted to women in the West should be granted to Turkish women, radical changes in this direction did not occur. Radical changes towards Turkish women were tried to be achieved by giving legal, political and human rights in the first years of the Republic. In addition, Turkish women were expected to adopt the principles of the newly established republic and raise their children with this vision. The press was used to disseminate all the targets set for Turkish women in the society. In the *Moda Kadın* page published in *Cumhuriyet* newspaper between 1930-1933, "Mother and Child, What Should Every Young Girl Know? In the sections "Women in Europe, Fashion, Home Fashion, Practical Information for the Home, Kindness, The Secret of Beautification, Housewives, Sports and Health, Women Who Play a Major Role in Life", it was emphasized how the Turkish woman should be, and the ideal woman profile of the republican regime was tried to be shown and explained.

In this article, the role and expectations of the page in creating a new Turkish woman profile are determined by analyzing the content of the news published on the *Moda Kadın* page. In addition, it is tried to evaluate how the new lifestyle that the republican regime expects to be adopted is handled by *Moda Kadın*, the content of this lifestyle, and the place of Turkish women in Turkish and world society from the point of view of the page.

Keywords: Women's Rights, Western Lifestyle, Fashion, Beauty, Affection.

Giriş

Tarihsel süreç içerisinde Türk kadının toplumsal hayattaki yeriyle ilgili dönemlere özgü değişimler yaşandığı bilinmektedir. Bu dönemler, konuyla ilgili yazında genel olarak İslamiyet öncesi, İslamiyet'in kabulü sonrası ve Cumhuriyet dönemi diye sınıflandırılmaktadır. İslamiyet öncesi Türk kadınına yönelik bilgiler veren Ziya Gökalp eski Türklerin hem demokrat hem de feminist karaktere sahip olduğunu, özellikle Şamanizm'de kadının kutsal kuvvetinden bahsedildiğini, kadın ile erkeğin eşit sayıldığını yazmaktadır. Eski Türklerin tek eşli olduklarını, daha sonraki dönemlerdeyse *kuma* ismiyle kendi milletinden olmayan odalıkları bulunduğunu söylemektedir.¹ Tarihçiler tarafından İslamiyet öncesi devlet başkanlığı görevinin hakan-hatun ikilisinin sorumluluğunda olduğu ve kararların hatun tarafından imzalanmazsa uygulanmadığı dile getirilmektedir.² Coğrafyacı Al-Bahli, 10'uncu yüzyılda yazdığı kitabında, Türklerde kadın ile erkeğin eşit olduğunu, kadının toplumsal yaşamın her alanında varlığını sürdürdüğünü ve beğendiği erkeğe evlenme bile teklif edebildiğini belirtmektedir.³ 11'inci yüzyıldan itibaren ise Türk kadınının durumunda değişimler göze çarpmaktadır. Göçebelikten yerleşik tarım toplumuna geçilmesi ve İslâmiyet ile Türk kültür değerlerinin terk edilmesi, kadının bireysel ve toplumsal konumunun değişmesine neden oldu.⁴

Afet İnan, Türk kadınının 11'inci yüzyıldan sonra değişime uğramasını İslamiyet'in kabulüne bağlamakla birlikte, tarihsel süreç içindeki değişimini İslamiyet'in kabulünden önce ve sonra olarak ikiye ayırmaktadır.⁵ Gökalp ise Türk kadınının toplumsal hayattaki yerinin İslamiyet'in kabulü ile değil İran ve Yunan medeniyetlerinin etkisiyle azaldığını ve hukuki olarak kısıtlandığını iddia etmektedir.⁶ Türk kadınının sahip olduğu hakların İslamiyet'in kabulünden sonra gerilediğine yönelik görüş birçok yazar tarafından paylaşılsa da İslam dini dışındaki diğer dinlerde de benzer bir durum göze çarpmakta hatta bazı kültürlerde kadın kötülüğün merkezi olarak görülmektedir. İslam dünyasında ise kadın hiçbir zaman toplumsal nefretin merkezinde olmadı.⁷ Ancak Türk kadınının toplumdaki yerinin, İslamiyet'in kabulünden sonra Arap kültürünün

1 Ziya Gökalp, *Türkçülüğün Esasları*, Kapı Araştırma-İnceleme Yayınları, İstanbul, 2018, ss. 218-219.

2 Tezer Taşkıran, *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Ankara, 1973, s. 13.

3 Metin Aydoğan, *Atatürk ve Türk Devrimi*, Umay Yayınları, İzmir, 2006, s. 242.

4 İhsan Şerif Kaymaz, "Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye'de Kadının Toplumsal Konumu", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt 12, Sayı 46, 2010, s. 335.

5 Afet İnan, *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları 10, Ankara, 1973, s. 123.

6 Gökalp, *a.g.e.*, ss. 218-219.

7 Sedef Bulut, "Türkçülerin Penceresinden Osmanlı'da Kadın Meselesi ve Orta Asya Referansı", *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 10, 2013, s. 317.

etkisiyle değişime uğradığı kabul görmektedir.⁸ Örneğin tek eşlilik uygulaması Fatih dönemine kadar devam etse de Bizans kültürünün etkisi ile terk edildi.⁹ Çok eşlilik önce sarayda sonra üst tabakada âdet olmaya başladı. Kadınların evlenmek istediği erkeği seçme hakkı elinden alındı ve boşanma hakkı erkeğe geçti. Kadınların miras hakkı azaldı, mahkemelerde iki kadının şahitliği bir erkeğe eş sayıldı ve böylece erkek egemen bir aile sistemine geçildi.¹⁰ Türk kadınının devlet yönetimindeki etkisi de bu dönemde kaybedildi ve hükümdar kadınlar harem yaşantısının benimsenmesi üzerine geri planda kaldı. Ancak harem içinde iyi eğitim alan zeki ve becerikli kadınlar siyasi güce ulaşmayı başardı.¹¹ 19'uncu yüzyılın başında evlenme ve boşanma konusu erkeğin kararına bırakıldı.¹² Kısacası Osmanlı Devleti'nde kadın toplumdaki rolü ev ile sınırlandırıldı.¹³

Türk kadınının eski toplum ve devlet yönetimindeki etkisini kazanmasına yönelik ilk adım Tanzimat ile atıldı ve kadın hakları ile ilgili ilk gelişmeler Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra oldu.¹⁴ 1858 Arazi Kanunu ile kız çocuklarına veraset hakkı verilmesi, 1858'de İptidai ve Rüştîye'de kız öğrenci öğrenimine müsaade edilmesiyle¹⁵ 1842 yılında *Askeri Tıbbîye'ye* bağlı *Ebe Okulu*, 1869'da *İnas Sanayi Mektebi Kız Sanat Okulu*, 1870'te *Darülmuallimat-Kız Öğretmen Okulu'nun* açılması; *Gelinlik Vergisi* ile cariyelik sisteminin kaldırılması ve sokağa çıkma yasağından vazgeçilmesi kadınların topluma kazandırılması amacıyla yapılan önemli reformlardır.¹⁶ Meşrutiyet'in ilanı ile yürürlüğe giren *Kanun-i Esasi*'de ilköğretim mecburiyetinin getirilmesi ile kız ve erkek çocukların eşit eğitim haklarına kavuşmaları önemli bir gelişmedir.¹⁷ Görüldüğü gibi kadına yönelik değişimlerin temelini eğitim oluşturmaktadır. Buradaki asıl amaç kadınlara meslek kazandırmak ve onları toplumsal hayatta söz sahibi yapmaktır.¹⁸ İkinci Meşrutiyet dönemi ise Türk kadınının toplumsal hayatta görünürliğünün arttığı yıllardır.¹⁹ Çünkü bu dönemde kadına yönelik basın yayın organlarında bir artış

8 Aydoğan, *a.g.e.*, s. 243.

9 İnan, *a.g.e.*, s. 123.

10 Burhan Göksel, *Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988, ss. 136-137.

11 Leylâ Kaplan, *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1998, ss. 2-5.

12 Göksel, *a.g.e.*, s. 138.

13 Ayça Gelgeç Bakacak, "Cumhuriyet Dönemi Kadın İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt 11, Sayı 44, 2009, s. 628.

14 Belkıs Konan, "Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci", *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 60, Sayı 1, 2011, s. 162.

15 Kaplan, *a.g.e.*, s. 7.

16 Şirin Tekeli, "Kadın", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, 5. Cilt, 1985, ss. 1190-1204.

17 Semra Gökçimen, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", *Yasama Dergisi*, Sayı 10, 2008, s. 10.

18 Cemile Arıkoğlu Ündüçü ve Fahri Türk, "Kamu Hayatında Türk Kadını", *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, Sayı 31, 2012, s. 33.

19 Göksel, *a.g.e.*, ss. 140-141.

gözlemlenmektedir. Kadınlar basın yoluyla seslerini duyurmaya ve haklarını aramaya bu dönemde başlar.²⁰ Bu dönemde yayımlanan gazetelerde kadının eğitilmesi ve bilinçlenmesi üzerinde durulmaktadır.²¹ Kadının toplumdaki yeri ve önemi, eğitilmesi, çalışması, sosyal hayata katılması, sağlığı, anneliği ile ilgili konuların yanında moda, edebiyat, ekonomi, siyaset gibi kadınlara yönelik beşerî hayata dair başlıklar da gazete ve dergilerde yer almaktadır.²² Basın, özellikle Batı'da Avrupalı kadınlara tanınan hakların Müslüman kadınlara da tanınması gerektiğini vurgulamakta ve çocukları yetiştiren kadınların değişmesi durumunda toplumun da değişeceğine inanılmaktadır.

Millî Mücadele döneminde yapılan İzmir İktisat Kongresi'nde, Türkiye'de ilk kez, kadınlara, işçi ve çiftçi delegeleri içinde yer verildi. Kadın işçilerin madenlerde çalıştırılmaması, doğum ve regl izinleri ile çalışma yerlerinde emzikhâneler açılması gibi önemli teklifler Kongre'de gündeme gelse de hayata geçirilemedi.²³ Cumhuriyetin ilanı ile kadının toplumsal hayattaki yerine yönelik önemli adımlar atıldı ve Türk kadınına Batılı ve modern bir kimlik kazandırılmaya çalışıldı.²⁴ Mustafa Kemal Atatürk, cumhuriyet kadınından çocuklarını yetiştiren, iş hayatında profesyonel, sosyal ve siyasal alanda etkin, haklarını koruyabilen, savunabilen, erdemli bir birey olmalarını istedi.²⁵ Ayrıca cumhuriyetin hedef gösterdiği Batılılaşma yolunda kendisini yenilemesi ve gelecek kuşakları da bu doğrultuda yetiştirmesi beklendi.

Cumhuriyet döneminde kadına yönelik yasal düzenlemelerin ilki *Tevhidi Tedrisat Kanunu*'yladır. Bu Kanun ile laik bir düzene geçilerek kız ve erkeklerin eşit koşullar altında eğitim almalarının yolu açıldı.²⁶ 20 Nisan 1924 tarihinde *Teşkilatı Esasiye*'de yapılan değişiklikle kızlara okuma mecburiyeti getirildi.²⁷ Kadınların sosyal hayata katılması yönünde atılan en önemli adım, 17 Şubat 1926 tarihinde *Medeni Kanun*'un kabul edilmesidir. Bu Kanun'la tek eşlilik, kadına boşanma hakkı tanınması, miras hakkı gibi konularda kadın erkek eşitliği sağlandı. Kadının eğitim hakkından erkeklerle beraber ve eşit olarak yararlanması, toplumsal hayata katılması, çalışma hakkının genişletilmesi gibi

20 Erdem, *a.g.m.*, s. 1268.

21 Seyran Efilti Atay ve Hilal Karavar, "Akis Dergisi "Kadınlar Arasında" Bölümünde Kadın Algısı", *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 45, 2021, s. 357.

22 Şukûfezar, İnsaniyet, Ayine, Muhadderat, Mürevvet, Mehasin, Hanımlar Alemi, Sirayet, Parça Bohçası, Kadınlara Mahsus Gazete gibi dergi ve gazeteler yayın hayatında yer alır. Özen, *a.g.t.*, ss. 20-21.

23 Aydoğan, *a.g.e.*, s. 255.

24 *A.g.e.*, ss. 248-249. 1924 yılında İstanbul Valisi; vapur, tramvay ve trenlerde, erkekler kadınların beraber seyahat edilebileceğine yönelik bir genelge yayınladı. Parklar, plajlar, mesire yerleri tümüyle kadınlara açıldı. Kadın spor kulüpleri kuruldu, kadınlar beden eğitimine, toplu sporlara katıldılar.

25 Yalçın, Hülya, *Cumhuriyet Dönemi Kadın İmağı İnşası (1928-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, ss. 2-11.

26 Aydoğan, *a.g.e.*, s. 249.

27 Göksel, *a.g.e.*, s. 166.

düzenlemeler yine bu dönemde kadınlar lehine yapılan önemli gelişmelerdir.²⁸ *Medeni Kanun* kapsamında yapılan değişiklikler cumhuriyet rejiminin Türk ailesine ve kadının statüsüne verdiği önemi göstermektedir.²⁹

Türk kadınının siyasal haklarını kazanması, toplumsal alandaki değişiklikler kadar kolay olmadı. Her ne kadar Türk kadınının siyasal haklarına yönelik tartışmalar henüz cumhuriyetin ilanından önce TBMM'nin 3 Nisan 1923 günkü oturumunda gündeme gelse de kabul görmedi.³⁰ Kadınların siyasî haklarının verilmesi 1930'lu yılları buldu. Belediye seçimlerinde kadınlara oy verme hakkının tanınması, 3 Nisan 1930 tarihinde çıkarılan Belediye Yasası'yla çözüldü ve 18 yaşından büyük tüm kadınlara, belediye seçimlerinde, "oy kullanma ve seçilme hakkı" tanındı.³¹ Bu dönemdeki bir diğer hukuki değişiklik ise 1931 yılında Mustafa Kemal Atatürk tarafından Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ne imza atılarak çocukların korunmasına yönelik yasal alt yapının oluşturulmasıdır.³² Görüldüğü üzere cumhuriyetin ilanının ardından hem kadının toplumsal ve siyasal alandaki görünürlüğü artırılmaya çalışıldı hem de çocuk hakları ile ilgili adımlar atıldı.

Bu dönemde sadece kadınların sahip olduğu hakların değil ayrıca yapılan tüm inkılapların toplum nezdinde yaygınlaştırılması için kamuoyunun oluşturulmasına önem verildiği görülmektedir. Bu kapsamda önemli bir kitle iletişim aracı olan yazılı basın kullanıldı.³³ Nitekim Türk ulusunun oluşturulmasında kitle iletişim araçları; haber verme, kamuoyu oluşturma, toplumsal bütünleşme, halkın siyasal sürece katılması, halkın yönlendirilmesi ve eğitimi konusunda etkili oldu.³⁴ Bu doğrultuda Mustafa Kemal Atatürk,

28 İnan, *a.g.e.*, s. 124.

29 Tülin Günşen İçli, "Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, 75'inci Özel Sayısı, 1998, s. 95.

30 Bengül Salman, Bolat, "1930- Kadınlara İntihap (Seçme- Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 10, Sayı 19, 2014, s. 29.

31 Göksel, *a.g.e.*, ss. 170-171. 26 Ekim 1933'te Köy Kanunu'nda değişiklik yapılarak köy ihtiyar heyeti ve muhtar seçimlerinde, kadınlara seçme ve seçilme hakkı verildi. 5 Aralık 1934 tarihinde ise Anayasa'nın 10'uncu maddesinde yapılan değişiklik ile "22 yaşını bitiren kadın ve erkek her Türk, millettekili seçme hakkına sahiptir." ifadesi eklendi. 11'inci maddesinde ise "30 yaşını bitiren kadın ve erkek her Türk, millettekili seçilme hakkına sahiptir." ifadesi eklenerek kadına yönelik siyasi haklar tamamlandı. (Bkz. Aydoğan, *a.g.e.*, ss. 250-251.)

32 Rabia Dirican, "Tarihi Süreçte Çocukluk ve Çocuk Hakları", *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2018, ss. 56-57. (1) Çocuk, beden ve ruhen tabii bir surette neşvünema bulmaya (gelişmeye) müsait şartlar içinde barındırılmalıdır. (2) Acıkan çocuk beslenmelidir, hasta çocuk tedavi edilmelidir, fikren geri kalan çocuk teşei edilmelidir (eğitilmelidir), yoldan çıkmış çocuk doğru yola getirilmelidir, terk edilmiş çocuk himaye altına alınmalı ve yardım görmelidir. (3) Çocuk hayatını kazanabilecek bir hale getirilmelidir ve her türlü istismara karşı siyanet edilmeli (korunmalı)dır. (4) Çocuk felaket zamanında en evvel yardım görmelidir. (5) Çocuk en mutena meziyetlerin kardeşlerinin hizmetine vakf edebilmesi lazım geleceği hisleri ile büyütülmelidir (yeteneklerini toplumun hizmetine adayacak bir ruh ile yetiştirilmelidir).

33 Yalçın, *a.g.t.*, s. 66.

34 Seher Özen, *Kadın Gazetelerinin Kadın Eklerinin ve Gazetelerin Kadın Sayfalarının Tarihsel Gelişimi ve İçerik Analizi (1869-1999)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999, ss. 7-8.

Türk İnkılâbının halka anlatılabilmesi için bir gazete kurulması talimatını verdi.³⁵ Böylece yayın hayatına başlayan *Cumhuriyet* gazetesi yeni kurulan rejimin sözcülüğünü üstlenerek yeni yönetim anlayışını ve devrimleri geniş kitlelere duyurma işlevini üstlendi. *Cumhuriyet* gazetesi, benimsediği hedef doğrultusunda haber içerikleriyle Türk İnkılâbına önemli katkılar sağladı.³⁶

Gazetenin kurucusu Yunus Nadi ve arkadaşları tarafından kaleme alınan makaleler ile Türk İnkılâbının ana hedeflerinden biri olan kadının toplum içindeki konumu siyasi gündemin konusu yapıldı. Türk kadınının siyasal haklarının yoğun şekilde konuşulduğu yıllarda basımına başlanan *Moda Kadın* sayfası, 1930-1933 yılları arasında pazar günleri gazetenin beşinci sayfasında yayınlandı. *Moda Kadın* sayfası yayınlandığı dört yıl boyunca Türk kadınına profil kazandırma çabası ile dünyadan verdiği moda haberleri ve örnek Batılı kadın profili tanıtımına özen gösterdi. Sayfada; *Anne ve Çocuk, Her Genç Kız Neler Bilmelidir? Avrupa'da Kadın, Moda, Ev Modası, Ev İçin Pratik Bilgiler, Muaşeret, Güzelleşmenin Sırrı, Ev Kadını, Spor ve Sağlık, Hayatta Büyük Rol Oynayan Kadınlar* vb. başlıklarda halk sağlığı, spor, Batı kültürü, moda ve görgü kuralları hakkında çeşitli bilgilere yer verildi.

Bu kapsamda, cumhuriyetin hedeflediği ideal kadın profilinin anlaşılması açısından *Moda Kadın* sayfasının içeriklerinin ortaya konması önem arz etmektedir. Çalışmanın yöntemi, verilerden tekrarlanabilir ve geçerli sonuçlar çıkarmak için kullanılan içerik analizidir.³⁷ Çalışmanın örneklemini 1930-1933 yılları arasında yayınlanan 83 sayı *Moda Kadın* sayfası oluşturmaktadır. Bu doğrultuda *Moda Kadın* sayfasında yer alan haberlerin içerik analizi yapılmakta ve elde edilen bulgular sonuç bölümünde tartışılmaktadır.

1. "Moda Kadın" Sayfasında

Toplumsal Hayata Yönelik Metinlerin İçerik Analizi

Bu bölümde, Türk kadınının siyasî hakları ile dünyadan kadın örnekleri, anne-çocuk ilişkisi ve muaşeret kurallarına yönelik haber içerikleri incelenmektedir.

35 Burak Yenituna, "Çağdaş Türk Kadını İmajı Yaratma Sürecinde Cumhuriyet Gazetesinin Rolü (1930-1935)", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 2019, s. 64.

36 Yakup Yıldız, "Türk Düşüncesinin Bir Kaynağı Olarak Cumhuriyet Gazetesi (1937-1952)", *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2017, s. 208.

37 Klaus Krippendorff, *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*, Sage, Beverly Hills, 1980, s. 25.

1.a. Kadının Çalışma Hayatına Girmesine Yönelik Haberlerin İncelenmesi

Moda Kadın sayfası, kadın-erkek eşitliğinden hareketle kadının çalışma hayatına girmesi konusuna dikkat çekmekte ve kadının öncelikle çalışma hayatına dâhil olması gerektiğini vurgulamaktadır. Kadınların erkekler gibi her işte çalışabilecekleri belirtilmektedir. Bu kapsamda sayfa, dünyadan örnekler vererek konunun üzerinde ısrarla durmaktadır. Dünya kadınlarının sanat, ilim, fen dışında tamamen kuvvete ihtiyaç duyan askerlik, gemicilik gibi mesleklere de girdikleri belirtilmektedir.³⁸ Türk kadınının çalışarak hem aile bütçesine katkı sağlaması hem de tasarruflu olması beklenmektedir. Sayfanın bu önerilerinde 1929 Dünya Ekonomik Buhranı'nın etkisi büyüktür ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bu konuda aldığı önlemlerin önemli ögesi kadındır. Bu dönemde kadınların hem evi idare etme hem de çocuklarını yetiştirme sorumluluğu bulunduğundan tüm hedeflerin merkezine kadınlar oturtulmaktadır.³⁹ Bu doğrultuda *Moda Kadın* sayfasının 2 Kasım 1930 tarihli sayısında aile bütçesine gerektiğinde kadının da çalışarak katkı sunması gerektiği söylenmektedir.⁴⁰

Moda Kadın sayfasında kadının çalışma hayatına dâhil olması ve kadınların çalışma/işçi hakları konusunda dikkate alınması gerektiğine yönelik haberlere oldukça fazla yer verilmektedir. Örneğin, 22 Mart 1931 tarihli sayıda 1929 Ekonomik Buhranı'nın etkisiyle kadın işçilerin ücret, çalışma saatleri, teşkilatlanma konularında haksızlığa uğradığı iddia edilmektedir.⁴¹ Kadınların çalışma hayatındaki haklarına yönelik en somut adım İş Kanunu'na⁴² yönelik tartışmalardır. *Moda Kadın* sayfasında bu alanda yapılan çalışmalara yer verildiği görülmektedir.

Sayfanın 13 Kasım 1932 tarihli sayısında İş Kanunu'nda dâhil edilmesi istenilen hükümler şöyle sıralanmaktadır: "1. Kadınlara her ay umumi hafta tatilinden maada ayrıca bir iki gün daha istirahat zamanı bırakmak. 2. Hamile kadınlara doğurmadan evvel iki üç ay, doğurduktan sonra da nekahet devresini geçirecek kadar mezuniyet vermek ve bu mezuniyet vermek ve bu mezuniyet müddeti zarfında hiç olmazsa yevmiyesinin nisfını tediye etmek. 3. Çalışan çocuklu kadınların çocuklarını onların çalıştıktıkları müddet zarfında bakacak, oyalayacak müesseseler vücuda getirmek. Bu müesseselerin Almanya'da küçük ve büyük çocuklar için mevcut olanlarının

38 "Kadınlar Hayatın Her Safhasında!", *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1930, s. 5.

39 Yalçın, *a.g.t.*, s. 88-89.

40 "Evinizin Bütçesini Nasıl Yapabiliriz?", *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1930, s. 5.

41 "Beynelmül Kadınlar Günü", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1931, s. 5.

42 3008 sayılı İş Kanunu'na ve çalışan kadınların haklarına yönelik bakınız: Önder Deniz, *Atatürk Dönemi'nde Çalışma Hayatı ve 3008 Sayılı İş Kanunu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2005. Kadınları iş hayatındaki hakları, 8 Haziran 1936 tarihli 3008 sayılı İş Yasası ile sağlanmıştır. Yasa ile kadınların gece işlerinde görevlendirilmesi, yaşı ne olursa olsun, maden ocağı, kablo döşemesi, kanal ve tünel yapımıyla, su altı işlerinde çalıştırılması yasaklanmıştır. Kadınlar artık, 123 çeşit ağır ve tehlikeli işte çalıştırılmayacaktır. Gece çalışması, yalnızca kadının istemiyle mümkün olabiliyordu. Örneğin, kocasıyla aynı işyerinde çalışan bir kadın, dilerse kocasıyla birlikte gece çalışmasına kalabiliyordu. (Aydoğan, *a.g.e.*, s. 255.)

planlarından pek mükemmel istifade edebilir."⁴³ Bu taleplerin kadının fiziksel durumuna göre yapıldığı göze çarpmaktadır.

Moda Kadın sayfasında sadece Türk kadınının değil dünya kadınlarının siyasal yaşamları ve iş hayatlarında yaşadığı zorluklar hakkında haberlere yer verilmektedir. Sayfanın yayın hayatını sürdürdüğü dört yıl boyunca Türk kadını ile Batılı kadın haklarının karşılaştırılması dikkat çekmektedir.

31 Temmuz 1931 tarihinde Hadiye İclal tarafından kaleme alınan makalede İngiltere'deki siyasî, fikrî ve içtimaî kadın faaliyetlerinden bahsedilmektedir. İclal, İngiltere'deki kadın hareketlerinin özellikle de feminizmin diğer devletlerden farklı olarak orta ve zengin sınıfta ortaya çıktığını, asalete bu kadar önem veren bir ülkede yüksek mertebedeki kadınların sıradan bir yerde çalışmayı umursamadıklarını söylemektedir. Bu durumu İngiltere hükümetinin kadına bakış açısına bağlayan İclal, İngiltere Başbakanı Mac Donald'ın şu sözlerini aktarmaktadır: "*Dünyada, en pratik insanlar olarak tanıdığım kimseler kadınlardır. Eğer üç seneden beri hükümet, bankalar ve İngiltere'nin mühim maliye müesseseleri kadınların elinde bulunmuş olsaydı, eminim ki memlekette bugünkü buhrandan eser görülmezdi.*"⁴⁴ İclal, İngiltere'de operatör doktor, banker, mühendis, sarraf, tiyatrocu ve gazete müdürü gibi meslek yapan kadınların olduğunu dile getirmektedir.

11 Eylül 1932 tarihli sayıda ise bu kez İtalyan kadınların faşist idare altındaki yaşantıları ele alınmaktadır. İtalya'da en çok göze çarpan konu, meslek grupları içinde kurulan kadın dernekleridir. Faşist İtalya'da bekarlığa iyi gözle bakılmadığından kadın derneklerinin aile olma konusunda faydaları olduğu belirtilmektedir. Bu konuda Musollini'nin şu sözlerine yer verilmektedir: "*Kadının yeri aile ocağıdır. Çünkü hayat mücadelesi onu sinirlendiriyor ve asil vazifesini ifa edemeyecek bir hale getiriliyor.*" İtalyan kadınların yirmi iki yaşına kadar faşist partiye dahil olamadığı, bu zamana kadar beden eğitiminden geçtiği, öğrencilerin daha tatlı ve müşfik olması için okullardaki tüm hocaların kadın olmasına karar verildiği aktarılmaktadır. Çalışan kadınlara hamileliğinin altıncı, doğumdan sonra ise dördüncü ayına kadar izin verildiği ve hiçbir kadının hamilelik veya evlilik nedeniyle işten çıkarılmadığı belirtilmektedir. Evlilik dışı ilişkiden çocukları olan kadınlara üç yıl boyunca maddi yardım yapıldığı ve evlendirilmeye çalışıldığı aktarılmaktadır. Buna rağmen İtalyan kadınlarının askerlik, hakimlik ve diplomatlık yapamadığı belirtilmektedir.⁴⁵

43 "Kadın ve Hayat", *Cumhuriyet*, 13 Kasım 1932, s. 5. 12 Mart 1933 tarihli sayıda Türk kadınlarının çalışma hayatında oldukça başarılı olduğu vurgulanmaktadır. Alman *Illustrirte Zeitung* dergisinde Türk kadın savcı Meliha Kemal Hanım ile hâkim Suat Hilmi hanımın fotoğraflarının yayınlandığı belirtildikten sonra savcı ve hâkimin Türk kadınlarının terakki ve tekâmül kervanına son katılanlardan olduklarını, bu saygınlığı Gazi sayesinde birçok ülkeyi geride bırakarak sahip olduklarını belirtmektedir. ("Asrî Türkiye'de Kadın", *Cumhuriyet*, 12 Mart 1933, s. 5.)

44 "Avrupa'da Kadın", *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1931, s. 5.

45 "Avrupa'da Kadın", *Cumhuriyet*, 11 Eylül 1932, s. 5.

Moda Kadın sayfası kadının iş hayatında olmasını istemekte toplumun da buna yardımcı olmasını beklemektedir. Örneğin, kadının iş hayatında olması ev işlerini aksatacağından eve hizmetçi alınması önerilir. Bu öneriyi desteklemek maksadıyla Batıdaki uygulamalardan örnekler yer veren sayfa, 15 Mart 1931 tarihli yazıda hizmetçi konusunun sadece Türkiye’de değil bütün dünyada önemli bir mesele olduğunu yazar. Bunun yanında Avrupa ve Amerika’da kadının çalışma hayatına girmesiyle ailelerin apartman yaşamını tercih ettikleri ve temizlikte elektrikli aletlerin kullanıldığından bahsedilir. Ancak Türk kültüründe ev işlerini elektrikli aletlerin bitiremeyeceği, bu sebeple hizmetçiye ihtiyaç duyulduğu vurgulanmaktadır. “O(batılı) evlerde iki saat içinde evin işini bitirmek mümkündür. Bu sebeple her kadının hizmetçi kullanmak ihtiyacı yoktur. Fakat bizim evlerde öyle mi? Mutfak en aşağı katta, evler sefertası gibi üst üste, su aşağıda varsa yukarıda yok, medenî vesaitten hiç birisi yok. Bu şekil dahilinde bir evi idare etmek, muntazam ve asrî bir şekle sokmak için kadın yalnız başına akşama kadar çalışsa gene kâfi değildir. Evlerin bu şeraiti karşısında hizmetçi kullanmak bir zarurettir.”⁴⁶ Kısacası, Türk kadınının hizmetçi kullanmasının zaruret olduğu belirtilmektedir.

Aynı konuyla ilgili 18 Eylül 1932’de ele alınan yazıda ise bir önceki seneden farklı olarak apartman yaşamı ve elektrikli ev eşyaları, evde hizmetçisi olmayan kadın için zaruri görülür. Yazıda, hizmetçisi olmayan evde kadınların uyku vakti dışında temizliğin, yemek pişirmenin esiri olduğunu, örgüye, çamaşır tamir etmeye, okumaya, eğlenmeye, gezmeye, dinlenmeye vakit bulamadığını ve çocukla meşgul olamadığından ikametgahın mutlaka apartman olması gerektiği konusunda ısrar edilmektedir. Bu apartman dairesinde su, elektrik ve hava gazı olması gerektiği, odun, kömür ve petrol lambasıyla iş yapılamayacağı vurgulanmaktadır.⁴⁷ Bunların dışında sayfanın birçok sayısında kadının fazla teferruatlı yemekler yapıp yorulmaması, mobilyaların toz tutan cinsten olmaması tavsiye edilmektedir. Bu haberlerin tamamında dikkat çeken konu, kadının ev işlerini yapması gereken taraf olduğuna yönelik bir kabuldür. Sayfaya göre yemek yapma kadının görevidir.

1.b. Anelik ve Çocuk Bakımına Yönelik Haberlerin İncelenmesi

Moda Kadın sayfasında hemen hemen her sayısında yer bulan *Anne ve Çocuk* bölümü cumhuriyet rejiminin Türk kadınına yüklediği anelik görevinin nasıl yapılması gerektiğine odaklanmaktadır. Geleceğin inşasında önemli bir görev verilen annelerden çocuğun bakımına ve sağlığına özen göstermesi beklenmektedir.

Anne ve Çocuk bölümünde hamilelik süreci, doğum sonrası bakım süreçleri hakkında ayrıntılı bilgilere rastlanmaktadır. Annenin hamile kaldıktan sonra yapması gereken her şey sırasıyla anlatılmaktadır. Çocuk bekleyen her

46 “Ev Kadınının Meseleleri”, *Cumhuriyet*, 15 Mart 1931, s. 5.

47 “Ev İşleri”, *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1932, s. 5.

annenin hamile olduğunu öğrenir öğrenmez ilk yapması gerekenin doktora gidip muayene yaptırması olduğu belirtilmektedir.⁴⁸ 10 Ağustos 1930 tarihli sayıda sağlam bir çocuk için sağlam annelere ihtiyaç duyulduğu belirtildikten sonra hamile kadına iyi bakılması, vitaminlerinin eksik edilmemesi, et, pırzola, biftek, balık, tavuk gibi yiyeceklerin yedirilmesi önerilmektedir.⁴⁹

Anne ve Çocuk bölümünde çocuğun gelişiminde iki aşamanın önemli olduğu belirtilmektedir. Bunlar çocuğun fiziksel ile ruhsal gelişimidir. Fiziksel ihtiyaçlarına yönelik tavsiyeler beslenme ekseninde toplanırken ruhsal gelişimi konusunda ise anneye daha fazla görev düşmektedir. Çocuğun fiziksel ihtiyaçları kapsamında, bebeğin nasıl ve hangi zaman aralığında emzirileceği ve yemek düzeni hakkında bilgiler verilmektedir. Örneğin, 21 Mart 1930 tarihli sayıda "Çocuk aç mahluktur. Eğer çocuk acıkmıyorsa işte bir yanlışlık var. Çocuk yemek için ağlamıyorsa ya hastadır ya başka bir sebebi vardır. Geceleri üç dört defa emzirmek kadar hiçbir şey çocuğun iştahını bozmaz. Çocuğun harareti varsa açlık faydalıdır. Çocuk yemiyor diye zorlamak daha fenadır. Bazı anneler çocuğu beslemek için ellerinde tabak arkasından koşar, çocuğu aldatarak zorla yedirmeye çalışırlar. İşte çocuğun iştahının en büyük düşmanı bu annelerdir."⁵⁰ değerlendirmesi yapılmaktadır. Çocukların bulaşıcı hastalığa yakalanma konusunda risk grubunda olduğu aktarıldıktan sonra kuşpalazı, sinirlilik, ishal gibi hastalıkların nasıl tedavi edileceği anlatılmaktadır. Özellikle ishal konusuna dikkat çeken bölümde yiyecek ve ortam temizliğinin ishalin tedavisinde önemli olduğu belirtilmektedir.⁵¹ Çocuğun dağınık ve pis olmasından annelerin sorumlu olduğu, bu sebeple bazı faaliyetlerin çocukla birlikte yapılması öğütlenmektedir.⁵² Ayrıca sağlıklı çocuklar yetiştirmek maksadıyla fazla yemek yedirilerek şişmanlamasına izin verilmemesi söylenmektedir.

Anne ve Çocuk bölümünde çocuğun ruhsal durumu ve karakterin oluşumuna yönelik bilgiler oldukça fazladır. Bu konudaki görev yine anneye yüklenir. 9 Mart 1930 tarihli sayıda çocuğun büyüme için nasıl gıdaya ihtiyacı varsa, karakteri için de ruhî gıdaya ihtiyacı olduğu belirtilmektedir. Ruhî gıdanın ne olduğuna dair bilgiler verilmekte ancak çocuğun şımartılmaması, bazı fizikî ihtiyaçların çocuğun ruhanî gelişimine etki ettiği bu sebeple annelerin dikkatli olması önerilmektedir. "Çocuğun ruhî gıdada en büyük ihtiyacı şefkat, hürriyet ve izzeti nefesine hürmettir. Fakat anneler bu şefkati suiistimal ederler. Sevilmek çocuğun en büyük ihtiyacıdır. Anne bunu her zaman çocuğa mebzulden vermelidir. Fakat çocuğun hayatındaki disiplini bozan bir şefkat çocuğa karşı yapılmış en büyük düşmanlıktır. Çocuk gece saat sekizde yatmalıdır. Anne bunu kabul etse bile çocuğun ağlamasına dayanamaz, bu bir gece saat dokuza çıkar, bazen daha ileri geçer, annenin şefkati çocuğun arzusuna karşı koyamaz." Çocukların öz güvenlerini kırıcı cümlelerden

48 "Doğmadan Evvel", *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1930, s. 5.

49 "Sağlam Çocuk İçin Sağlam Anne Lazım", *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1930, s. 5.

50 "Çocuk Sıhhatin Miyarı İştahıdır", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1930, s. 5.

51 "Disiplin ile Büyüyen Çocuklar", *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1930, s. 5.

52 "Çocuklarda İtiyat Nasıl Hasıl Edilir?", *Cumhuriyet*, 2 Mart 1930, s. 5.

uzak durulması öğütlenerek yarının Türkiye'sini oluşturacak bireylerin dayak ile eğitilmemesini, çocukların kendine güvenli olmasının annenin ilgisinden geçtiği belirtilmektedir. "Çocuk hürriyetine en çok âşık olan mahluktur... Büyüüklerin yanında söz söyleme, oynama, atlama, kenarda sessiz otur, şuna dokunma, bütün bu hürriyeti takyit eden emirler çocuğun maneviyatını öldürür. Korkak, pısrık, bir köle ruhunda yetişir. Çocuğa kabahat yapınca azarlamak annenin en birinci işidir. Çocuk için iyi ve fena yoktur. Ne iyiyi ne fenayı bilerek yapmaz. Ona iyi ve fena tekdir ile dayakla değil, ancak muhakeme ile öğretilir. Çocuk izzeti nefesine hürmet edildiğini görünce iyi ve fenayı daha iyi anlar ve düşünmeye başlar. Fakat anneler, şefkatte müfrit, hürriyette mümsik, izzeti nefis meselesinde gafil oldukları için çocuğun en büyük düşmanıdır."⁵³

Çocuğun ruhanî gelişiminde annenin nasıl davranması gerektiğine yönelik 13 Nisan 1930 tarihli sayıda *Evamiri Aşerisi* adı altında 10 maddelik emirler verilmektedir. "1. Çocuğunu bütün kalbin ve ruhunla seveceksin, fakat sevdana aklın hâkim olacak. 2. Çocuğu kendi malın telakki etmeyeceksin. O senden ayrı bir insandır. Ona insan gibi hürmet edeceksin. 3. Ondan muhabbet, hürmet isteyemezsin. Muhabbet ve hürmeti kazanabilirsen kazanırsın. 4. Çocuğun yaramazlıklarını, hatalarını büyük bir sabırla hazmedecek, çocuktan ceza ile intikam almayacaksın. 5. Çocuğunu bir kahraman ve miskin yapmak senin elindedir. Dilini, lisanını ona göre kullan. 6. Çocuğun ahlakını düzeltmek istediğin zaman, çocuk için en güzel numune sen olduğunu unutma. 7. Sen çocuğa hayat Yolunu göstermeyeceksin. Kendi bulacağı yolda yürümek için bacalarını kuvvetlendireceksin. 8. Çocuğu hayat kavgasında mücadele edebilecek hale getireceksin. 9. Çocuğa hayati, güzelliği, iyiliği hakikati sevdirecek, arkadaşlık içinde yaşamayı öğreteceksin. 10. Evin kavgasız, mesut bir ev yapacak, çocuğa inkişaf için meydanları açık bırakacaksın."⁵⁴ Bu emirlerle Türk çocuklarının karakterli ve özgüvenli bireyler olarak yetiştirilmesinde annenin rolü bir kez daha vurgulanmaktadır.

4 Mayıs 1930 tarihli sayıda eski devirlerde olduğu gibi mutlak itaatle çocuk yetiştirmenin yanlış olduğu belirtilmekte ve "çocuğun uysal ve itaatkâr olmasının" bir özellik olmadığı söylenmektedir. Çocuğun hür bırakılması durumunda yaratıcı zekâyâ sahip olabileceği, annenin çocuğa "yapma yanlış, yapma ayıptır" sözlerinin kötü etki edeceği aktarılmaktadır.⁵⁵ Çocuğun oyun oynamasının zihinsel gelişim göstermede oldukça önemli olduğu belirtilmektedir. "Çocuğun en büyük ihtiyacı oyun ve oyun arkadaşlarıdır. Apartmanlarda, zengin konaklarda mürebbiyelerin tahtı nezaretinde büyüyen çocuklar, en talihsiz çocuklardır. Çocuğa bol ve mutena oyuncak almak çocuğun bu ihtiyacını tatmin edemez. Eline verilmiş hazır oyuncaklarla, kendi kendine oynayan çocuk, bu oyuncaklardan ancak yarım saat hoşlanır. Bundan sonra bu bir oyuncak dükkanını andıran odanın içinde yalnız ve bedbahttır. Sokakta çıplak ayaklarla oyuncaksız fakat arkadaşlarıyla oynayan çocuk, daima değişen bir alem içindedir. Oyunu ve oyuncuğu onlar kendileri icat ederler. Kafaları yaratmaya alışır. Müşterek hayallerle daimî bir heyecan içinde yaşarlar. Müşterek muhakemelerle

53 "Çocuğun En Büyük Düşmanı Annesidir", *Cumhuriyet*, 9 Mart 1930, s. 5.

54 "Analezin Evamiri Aşerisi", *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1930, s. 5.

55 "Disiplin ile Büyüyen Çocuklar", *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1930, s. 5.

birbirlerinin fikirlerini tamamlarlar. Rasgeldikleri müşküllerle beraber çare ararlar. Düşerler, kalkarlar, hayat içinde küçükten mücadeleye alışırlar. Halbuki, sıcak odasında oyuncaklarıyla yalnız yaşayan çocuk, muhayyilesi, muhakemesi, hayati kabiliyetleri inkişaftan mahrum, limonlukta büyüyen bir çiçeğe benzer. Hayata çıkınca, limonluktan soğuğa çıkan çiçek gibi hemen soluverir."⁵⁶ Çocuğun tecrübeleri yalnız edinmesi, annelerin çocuk üzerinde şiddetli baskı yapması durumunda çocuğun moralinin bozulacağı aktarılmaktadır.⁵⁷ Çocuklarını eski zamanlardaki gibi cinlerle perilerle korkutan annelerin şimdi ise polisle bekçiyle çocukları korkutmaya çalıştığı belirtilerek çocukların korkutulmaması, karanlıktan korkan çocuğun bu korkusunu yenmesi için önlem alınması önerilmektedir.⁵⁸

1 Şubat 1931 tarihli sayıda annelere çocukların işlerinde özgürlük vermeleri ve çocukların kendi işlerini kendilerinin yapması gerektiği söylenmektedir. Aksi halde çocukların büyüdüğünde beceriksiz ve dağınık olduğunu hatta hayatı boyunca her şeyi annesinden beklediği belirtilmektedir. "Çocuğun işini görmek çocuğa karşı gösterilmiş bir şefkat değil, bir ihanettir."⁵⁹ Fiziksel ve ruhsal ihtiyaçların birbirini tetiklediği, çocuklardaki tembelliğin bir hastalık olduğu, iyi beslenmeyen, havadar olmayan, sıhhi muhitte büyümeyen, uykusunu düzenli almayan çocukların hasta olduğu, bazı çocukların her şey sahne olsalar bile aile ve anneden sevgi alamadığı, disipline edilmediği, kötü bir ortamda büyümeleri nedeniyle tembelleştiği söylenmektedir. "Çocuk hürriyet ve neşe içinde ruhi gıdasını alır. Bazı çocuklar da ailelerinden irsen frenği, kalp veya sair hastalıklara varistirler. Çocuklukta bu anlaşılmaz, fakat çocukta gayritabii haller ve tembellik hastalık halinde tezahür eder. Çocuğun gerek cismen gerek ruhen müsait muhitte büyümemesi tembelliği mucip olur. Çocuğun tembelliği ahlaki bir kusur değildir."⁶⁰ Bu doğrultuda bir çocuğun sağlıklı olabilmesi için hem fiziksel hem ruhsal şartlarının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır.

Çocuğa mücadele kabiliyeti kazandırılması ve hakkını araması konusunda da anneye görev verilmektedir. Çocuk bir arkadaşıyla kavga ettiğinde yapması gerekenler örnekler ile açıklanmaktadır. Bu konuda 6 Nisan 1930 tarihinde verilen bilgiler oldukça ilginçtir: "Bu hususta annelerin tatbik ettiği iki tarz var. Mesela çocuk arkadaşı ile kavgaya tutuşmuşsa bazı anneler 'yavrum o seni tahrik etmişse annesine şikâyet et fakat dövmek hakkın değildir' der. Bir kısmı da 'Aaaa yavrum sen niye onun sözü altında kalacaksın, iyi ettin de dövdün' der. Bunlardan hangisi doğru? Birinci tarz terbiye gören çocuk tecavüze maruz kaldı mı, susar, tokat yer, sonra şikâyet eder. Bu bir yanağına vurulursa ötekini çevir diyen Hristiyanlığın saçma düsturudur. Çocuğa nefsinin müdafaa etmesini öğretmek kadar tabii ve hayati hiçbir şey yoktur. Bu tarzda terbiye gören çocuk korkak, pısrık olur. Hayatta kavga etmesini

56 "Betbaht Çocuk", Cumhuriyet, 20 Nisan 1930, s. 5.

57 "Oyunla Çocuğa Cesaret, Nefsine İtimat Nasıl Telkin Edebilirsiniz?", Cumhuriyet, 18 Mayıs 1930, s. 5.

58 "Çocuğu Korkutmalı mı?", Cumhuriyet, 25 Mayıs 1930, s. 5.

59 "Çocuk Her İşini Kendi Görmelidir", Cumhuriyet, 1 Şubat 1931, s. 5.

60 "Tembel Çocuk", Cumhuriyet, 8 Şubat 1931, s. 5.

bilmez mağlup olur. İkincisi müdafaaya alıştır. Bir tokat vurana üç vurur. Çocuk nefisini müdafaaya alıştığı zaman, cesur, kuvve-i maneviyesi yüksek, kendine sahip insan olur. Kavga hayatın şartıdır. Hayat zaten kavgadan ibarettir. Sahte bir nezaket ve terbiye süsü altında çocuğu susturmak, kuvve-i maneviyesini kırar, hayatta onu kendinden kuvvetliye uşak yapar. Çocuk tahrike, tokada maruz kalmışsa ona söylenecek söz: O sana bir tokat mı vurdu? Sen ona üç vur... burnu kanamış, bacağı yaralanmış... Ne çıkar? Dövülmüş altın parlak olur.”⁶¹

Anne ve Çocuk bölümünde çocuklara cinsiyet eğitiminin verilmesi gerektiği belirtilmektedir. 7 Eylül 1930 tarihli sayıda ailelerin çocukların cinsi meseleler ile alakadar olmadığına yönelik kanısının yanlış olduğunu, çocukların bu konuda belli etmeseler de küçüklükten itibaren meraklandıklarını bu sebeple daha küçükken çocuklara bu hususta malumat verilmesi gerektiği öğütlenmektedir. Çocuğun en samimi arkadaşının annesi olduğu ve çocuğun her şüphesini annesine sorması gerektiği vurgulanmaktadır. Cinsler arasındaki anatomik farkların çocuğa aktarılması ve belirsiz cümlelerin çocuğun merakını daha çok uyandıracığının unutulmaması söylenmektedir.⁶²

Çocukların çevresini ve fiziksel dünyayı anlamada en büyük yardımcısı annesidir. Buradan hareketle çocuğun entelektüel gelişimine, doğaya ve hayvan sevgisine önem vermesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu kapsamda; spor, sanat ve hayvan sevgisi konularında annenin yol gösterici olması önerilmektedir. 28 Eylül 1930 tarihli sayıda ailenin hayat görüşüne, düşüncesine ve ihtiyacına göre çocuğun spor ve dansa yönlendirilmesi tavsiye edilmektedir.⁶³ Hayvan sevgisi konusunda ise ailenin ve annenin önemi vurgulanmakta ancak halk sağlığı konusuna dikkat edilmesi gerektiği aktarılmaktadır. Örneğin 10 Ağustos 1930 tarihli sayıda çocuklar ile hayvanların çok yakın oldukları ancak bu yakınlığın bazen çocukların sıhhati için çok tehlikeli olduğu belirtilmektedir.⁶⁴ Bu sebeple çocukların hayvanları uzaktan sevmesinin daha iyi olacağı öğütlenmektedir.

1.c. Beşerî Hayat ve Muaşeret Kurallarına Yönelik Haberlerin İncelenmesi

Moda Kadın sayfasında hedeflenen Batı kültürünün Türk örf ve âdetlerinin unutulmasına fırsat vermemesi ve kadının Türk örf ve adetleri ile Batılı kültürünü harmanlaması beklenmektedir. Bu kapsamda *Muaşeret* adı altında bir bölüm yer almaktadır. *Muaşeret* bölümü sayfanın en dikkat çekici ve en ilginç bölümüdür. Bu bölümde beşerî hayatın her alanına yönelik tavsiyeler bulunmaktadır. Soru sorulduktan sonra cevap verilen bölümde daha çok erkeklere tavsiyeler verilmekte ve cumhuriyet rejiminin arzuladığı yeni kadın profiline nasıl davranması gerektiği öğretilmektedir.

61 “Çocuk Kavgayı Alışmalı Mı?”, *Cumhuriyet*, 6 Nisan 1930, s. 5.

62 “Çocuklara Cinsi Terbiye Nasıl Verilmelidir?”, *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1930, s. 5.

63 “Çocuklara Öğretilecek Danslar”, *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1930, s.5.

64 “Çocuğunuz Hayvanlarla Oynamalı Mı?”, *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1930, s. 5.

1 Şubat 1930 tarihli sayıda "Umumi bir yerde erkeğin kadının şapkasını taşıması doğru mudur?" sorusuna "Hayır. Herkes kendi taşımalıdır. Kadının eşyasını erkeğe taşıması Fransız adabı muaşeretinde belki yer bulur. Fakat Fransa'dan gayri hiçbir yerde kadının eşyasını erkeğe taşıması muaşeret kanunlarına muvaffak değildir."⁶⁵ cevabı verilerek kültürler arası karşılaştırmaya yer verilmekte ve bu konunun Türk kültürüne ait olmadığı vurgulanmaktadır. Başka bir örnekte ise "Bir genç kızla erkeğin sokakta bir köşede durup konuşmaları muvafık mıdır? Ayrılrken kız mı evvela el sıkmalıdır?" sorularına "Sokakta bir köşede ancak bir iki dakikalık bir muhavereenin ehemmiyeti yoktur, fakat uzun zaman durup konuşmak muvafık değildir. İlk evvela kız veda etmelidir."⁶⁶ tavsiyeleri verilmektedir.

18 Mayıs 1930 tarihli sayıda iki kadınla yürüyen bir erkeğin kadınların solundan yürümesi gerektiği belirtilmektedir.⁶⁷ 1 Haziran 1930 tarihli sayıda evlenen kadınların kocasının ismini kullanmasının muaşerete uyup uymadığı ile ilgili soruya "Eski adabı muaşerette kadının kocasının ismini kullanması ayıp ve hatta hakarettir. Fakat kadınların istiklali hareketleri başladıktan sonra kadınlar kocalarının isimlerini kullanmaktan istinkaf etmişlerdir. Bugünkü düşünüşe göre ayıp değildir."⁶⁸ cevabı verilmektedir.

8 Haziran 1930 tarihli sayıda kadının dans kültürüne alışması ile ilgili öğütlere yer verilmektedir. "Kadınla dans ederken ne konuşulmalı?" sorusuna erkekler tarafından yapılması gerekenler şöyle sıralanmaktadır: "Kadınların alakadar olacağı konular üzerinde konuşmalı. Üzerinde dans edilen döşemelerin mükemmeliyetinden, müzikadan, tiyatro ve sinemadan bahsetmeli, siyâsî ve ciddî şeylerden bahsetmemeli eğer erkek bir kusur işlerse 'teessüf ederim, affınızı rica ederim' gibi beylik cümleler kullanmalıdır."⁶⁹ 18 Eylül 1932 tarihli sayıda ise dans ederken kadının alması gereken pozisyon anlatılmaktadır. Dans kültürünün epey zaman önce cumhuriyet kadınının hayatına girdiği bu sebeple kadınların dans durumunu bilmemesinin ayıp olduğu ancak öğrenmemenin iki kere ayıp olduğu belirtilmektedir. "Dans ederken kavalıyeyi vücuda büsbütün yapıştırmak çirkin olduğu gibi fazla geri çekilerek kamburlaşmak da doğru değildir."⁷⁰

10 Ağustos 1930 tarihli sayıda ilginç bir konudan bahsedilmektedir. "Kumar masasında kadını yenmek muaşerete muvafık değil midir?" sorusuna kadınlara nezaket göstermenin resmi cemiyetler için şart olduğu ancak bu kuralın kumar masasında geçerli olmadığı belirtilmektedir. Kumar masasında kadına nezaket olsun diye yenilmenin ahmaklık olduğu ve kadının oyunu bilmiyorsa oynamaması gerektiği söylenmektedir. "Aksi takdirde kadının erkekten sadaka istemeye hakkı yoktur."⁷¹

65 "Muaşeret", Cumhuriyet, 1 Şubat 1930, s. 5.

66 "Muaşeret", Cumhuriyet, 2 Mart 1930, s. 5.

67 "Muaşeret", Cumhuriyet, 18 Mayıs 1930, s. 5.

68 "Muaşeret", Cumhuriyet, 1 Haziran 1930, s. 5.

69 "Muaşeret", Cumhuriyet, 8 Haziran 1930, s. 5.

70 "Muaşerete Dair Tavsiyeler", Cumhuriyet, 18 Eylül 1932, s. 5.

71 "Muaşeret", Cumhuriyet, 10 Ağustos 1930, s. 5.

4 Ocak 1931 tarihli sayıda kadının elinin nasıl öpüleceğine yönelik tavsiyelere yer verilmektedir. Kadının elini öpmenin muâşeret faydalarından olduğu ancak sokakta rast gelinen kadının elinin öpülemeyeceği ancak bir salonda bir müsamerede takdim edilen ve tanışılan kadının elinin öpüleceği belirtilmektedir. Öpme şekil şöyle tarif edilmektedir: “Öperken ancak dudaklar ele temas etmeli. Bazıları kadının elini öpmek için eli yukarı, kendilerine doğru çekerler. Bilakis eğilip kadının elini öpmek lazım. Bazıları öperken, eli ıslatırlar. Dudakların ele hafif teması kâfidir. Bir genç kızın eli katiyen öpülmemelidir. Eldivenli eli de öpmek gülünç olur. Kocasını kıskanç kadınların eli katiyen öpülmemelidir. Bilhassa yeni asrın kadınları. Bunlar ellerini sıkımsak üzere uzatırlar, gafil davranıp öpmek ayıptır. En doğrusu kadının elini öpmemektir. Öpmemek ayıp değil, öperken gaf yapmak gülünçtür. Eğer kadın elini öpmek üzere uzatmışsa fırsatı fevt etmezsiniz, aksi takdirde eli kuvvetle sıkımsak, en güzel muâşeret faydasıdır.”⁷²

2. “Moda Kadın” Sayfasında

Gündelik Hayata Yönelik Tavsiyelerin İçerik Analizi

Bu bölümde daha çok gündelik hayat pratikleri ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu öneriler içinde moda, ev dekorasyonu, cinsellik, güzellik algısı, spor ve sağlıklı yaşam konuları ele alınmaktadır.

2.a. Giyim ve Ev Modasına Yönelik Haberlerin İncelenmesi

Moda Kadın sayfasında Batılı kadın profilinin somutlaştığı moda ve kılık kıyafet konusu önemli bir bölümü oluşturmaktadır. Dolayısıyla Türk kadınının giydiği kıyafet ile Batılı kadına benzemesi önemli bir hedef olarak göze çarpmaktadır. Cumhuriyet rejiminin *Moda Kadın* sayfası ile hedeflediği kıyafet değişiminin, zihni ve entelektüel hayata da sirayet edeceği düşünülmektedir. Kadınlara önerilen kıyafetler arasında Batılı kadınların kullandığı uzun etekler, uzun tuvaletler, arkası uzun şapkalar, akşam çay kıyafetleri, kış kıyafetleri, sabahlıklar, mantolar, çantalar, eldivenler, elbise kolları, iç çamaşırları, kürkler, gecelikler, yakalıklar, yılbaşı tuvaletleri, çay ve balo kıyafetleri, eldivenler, kıyafete göre saç modelleri verilen tavsiyeler arasında yer almaktadır. Çalışma hayatında giyilebilecek kıyafetlere yönelik tavsiyelerde traktöre binen, askerlik yapan, fabrikalarda çalışan işçi kadınların nasıl giyinmesi gerektiği dikkat çekici tavsiyelerdir. Ayrıca anketler ile kıyafetlerin Batılı kadınlar tarafından nasıl ve neden kullanıldığı örneklerle aktarılmakta anketlerde tüm dünya tarafından tanınmış önemli simalar ve film aktrisleri kullanılmaktadır. Örneğin bu konudaki en uzun süren anket 1930 yılında yapılan *Uzun Etek Anketi*'dir. Özellikle sinema yıldızlarına uzun etek giyip giymedikleri, giyerlerse uzunluğun nasıl olması gerektiği konusunda sorular yöneltilmektedir. Verilen cevaplarda genellikle diz

72 “Muâşeret”, *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1931, s. 5.

kapaklarının on santim altındaki eteklerin tercih edildiği görülmektedir. Aynı ankette ince çorabın zarifliğine yönelik öğütlere yer verilmektedir.

Moda bölümündeki haberlerde Batılı kadın kıyafetleri ana ögedir. Örneğin 1 Şubat 1930 tarihli sayıda Paris ve İngiltere’de bahar modası olarak giyilen parçalar tanıtılmaktadır. Ayrıca kadınlar sade ama şık bir tarza yönlendirilmekte, kıyafetlerde iki rengin kullanılması önerilmektedir. “Eldivenlerin üzerindeki işlemler gayet sade ve gene diğer bir renkli ipeklidendir... Bu sene eldivenlerin iki renkten olması da şarttır. Beyaz ve siyah, beyaz ve mavi, kahverengi ve mavi, bu suretle eldivenin zemin rengi üzerine muhakkak ikinci bir renk işlenmektedir. Bilhassa siyahla beyaz modası bu sene her seneye faik bir mebzuliyetle ilerlemektedir.”⁷³

Moda haberlerinde dikkat çeken noktalardan biri Türk kadınının düzgün fiziğe sahip olması üzerinedir. Bu sebeple tanıtılan kıyafetler kadınların fiziksel özelliklerine göre tarif edilmektedir. Örneğin, “baldırı kalın olanlara”, “karınları çıkık olanlara”, “omuzları yağlı olanlara” gibi ifadeler ile başlayan öneriler göze çarpmakta, kadınlara kalçaları küçük ve düzgün gösterecek elbiseler önerilmektedir. Dünyada moda olan kıyafetlerde çizgilerin aşağı doğru devam ederek kadının kalçalarını dar ve düzgün gösterdiği belirtilmektedir.⁷⁴

Haberlerin içerikleri mevsime göre değişmektedir. Örneğin kadının denize hangi kıyafet ile gireceğine yönelik öğütlere yaz aylarında yer verilmektedir. 3 Ağustos 1930 tarihli sayıda Paris’te giyilen deniz elbiselerine ait fotoğraflar gösterilmekte, Paris’in ünlü terzilerinin son mayolarının fotoğrafları sunulmaktadır.⁷⁵ Ancak modanın havasına kapılıp *abartılı tuhafliklar* yapılmaması gerektiği belirtilerek bazı moda adına yapılan işlerin *züppelik* olduğu iddia edilmektedir.⁷⁶

Türk kadınının beşerî hayatın her alanına etki etmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple evin dekore edilmesi görevi kadına verilmektedir. Böylece kadının yetiştireceği çocuğun şatafattan uzak, sade ve basit bir yaşam tarzını benimseyen Batılı tarzda döşenmiş bir evde ve aile yapısı içinde büyümesi hedeflenmektedir. Bu konuda aktarılan haberde şu satırlara yer verilmektedir: “*Ev demek kadın demektir. Evin içi kadının hususi şahsiyetini gösteren en mahrem köşedir. Onun için evinizin eşyasına, odaların tefriş ve tanzimine çok itina etmek mecburiyetindedir. İyi döşenmiş bir ev, zengin eşya içinde boğulmuş bir ev demek değildir. En basit eşya ile dahi evinizi herkesin gıptasını cezbedecek surette güzelleştirebilirsiniz. Evin tefrişinde evvela dikkat edeceğiniz şey döseme ile perdeler, eşya ve duvarların renkleri arasında bir ahenk vücuda getirmektir. Bu güzelliğin temelini teşkil eder. Artık eskiden olduğu gibi süslü, işlemeli, oyuncaklı eşya kıymetten düştü. Şimdi ev eşyasında sadelik hakimdir. Odayı ufak tefek eşya ile bit pazarına döndürmek zevksizlik alametidir. Sadelik ve ahenk işte evinizi döserken arayacağınız*

73 “Bu Sene İpek Eldivenler Moda Oluyor”, *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1930, s. 5.

74 “İpekli Çay Elbiseleri”, *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1930, s. 5.

75 “Bu Sene Paris’te Giyilen Deniz Elbiseleri”, *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1930, s. 5.

76 “Moda Garabetleri”, *Cumhuriyet*, 25 Eylül 1932, s. 5.

en mühim şart. Bu iki şartı en muvaffakiyetle tatbik eden hanım, evini en güzel tefriş edebilen kadındır.”⁷⁷ Türk kadınına verilen önerilerden istenen evin Batılı bir yaşam tarzına ait olması gerektiği göz çarpmaktadır.

Çağdaş ev dekorasyonunun nasıl olması gerektiğine yönelik örneklerde oturma odaları ve misafir odalarında sadelikten bahsedilmekte, odaların fazla eşyayla doldurulmaması önerilmektedir. Örneğin 1 Haziran 1930 tarihli sayıda yazıhaneler, modern kütüphanecilik ile ilgili bilgiler aktarılmakta kütüphane dekorasyonunda ana temanın basitlik, sadelik ve zariflik olması gerektiği vurgulanmakta ve ana temayı kübizm⁷⁸ oluşturmaktadır. Çağdaş Batılı tarzda bir evde olduğu gibi sade stil eşyaların çok sık olduğu aktarılmaktadır.⁷⁹ 14 Eylül 1930 tarihli sayıda ise *Moda Kadın* sayfası tarafından önerilen ev dekorasyonu bölümünün halk arasında karşılık bulduğu, çağdaş mobilyalara hızlı bir şekilde alışıldığı, yeni mobilyaların o eski zamanlardan kalma, saray eşyasını andıran haşmetli mobilyaları ortadan kaldırdığı aktarılmaktadır.⁸⁰ Ev dekorasyonu bölümünde basit ve sade yaşam tarzının Büyük Buhran sonrası başlayan tasarruf seferberliğini de desteklediği ve çocuğun yetişmesinde yararlı olduğu belirtilmektedir. Örneğin 8 Haziran 1930 tarihli sayıda çocukların evdeki sade yaşamın etkisi ile hayatlarını buna göre dizayn edecekleri, tasarruf yapmayı öğrenecekleri belirtildikten sonra bu görev yine anneye verilmektedir. Ayrıca kumbara kullanımı ile istikbalin güvence altına alınmasının öğretilmesi öğütlenmektedir.⁸¹

2.b. Spor, Güzellik ve Sağlıklı Yaşama Yönelik Haberlerin İncelenmesi

Moda Kadın sayfasında tarif edilen kadın sağlıklı yaşayan, sağlıklı yaşamaya dikkat eden, spor yapan bir profildir. Bu kapsamda sayfada spor ve sağlığa yönelik tavsiyelere çokça rastlanmaktadır. Kadınların hem vücutlarının güzel olması hem de sağlıklı kalabilmesi için spor yapmaya teşvik eden sayfa Batılı kadınların sporu bir yaşam tarzı olarak gördüklerini, spor yapan kadınların mutlu olduklarını belirtmektedir. Bir kadını cazibeli kılan en önemli argümanın vücudu olduğu ancak ince elbiseler altında kusurların saklanamadığı bu sebeple kadınların yüzmesi, kürek çekmesi, ata binmesi gerektiği dile getirilmektedir. Ancak dansın en önemli spor olduğu, çünkü dansın kadını zinde tutmanın yanında mesut ettiği belirtilmektedir.⁸²

77 “Evinizi Nasıl Tanzim Ediyorsunuz?”, *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1930, s. 5.

78 Kübizm, 1907-1912 yılları arasında Pablo Picasso ve Georges Braque’ın ortaya atması oldukları resim stiline verilen isimdir. Kübizm, iki boyutlu resim yüzeyi üzerinde, birden çok bakış açısını kullanarak üç boyutlu bir etki yaratmaktadır. (Başak Boğday Saygılı, “Modada Kübizm Etkileri”, *Journal of Arts*, Cilt 1, Sayı 3, 2018, s. 24.)

79 “Zamanımızda Yeni Dekorasyon Şekli”, *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1930, s.5.

80 “Asri Yatak Odası”, *Cumhuriyet*, 14 Eylül 1930, s. 5.

81 “Çocuğa Tasarruf Nasıl Öğretilmelidir?”, *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1930, s. 5.

82 “Endamınızı Nasıl Güzelleştirebilirsiniz?”, *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1930, s. 5.

Sayfada, Türk kadınına spor alışkanlığının kazandırılması yönünde spor dallarının tanıtımı yanında sağlığa etkileri üzerinde durulmaktadır. 3 Ağustos 1930 tarihinde denize nasıl gireceği anlatılmakta ve güzel bir yüzücünün güzel bir kadın gibi karşıdan anlaşılacağı aktarılmaktadır.⁸³ 24 Mayıs 1931 tarihli sayıda insanın en büyük servetinin sağlığı olduğu belirtildikten sonra idmanın sağlığın en birinci anahtarı olduğu vurgulanmaktadır. Spor ve dansın enerjinin korunması için önemli olduğu ve özellikle kadınların güzelliklerini korumak için dans etmeleri önerilmektedir. "*Bilhassa kadın vücutlarının güzelliği ve sıhhati ancak spor veya dansla kaimdir. Kadın vücutlarının bozulması tembellekten mütevellittir. Eğer bu kadınlar bol zamanlarının bir kısmını idmanlara faydalı danslara vermiş olsalar, güzelliklerini, gençliklerini daha uzun zaman muhafaza edebilirler.*"⁸⁴ 18 Ocak 1931 tarihli sayıda İngiliz kadınlarının vücutlarını güzelleştirmek için yeni bir spora başladığı aktarıldıktan sonra "*Meç Talimi*" olarak adlandırılan sporun eskrim olduğu belirtilmektedir.⁸⁵ Eskrim sayesinde kadınların bellerini, karınlarını, bacaklarını, kollarını yani tüm vücudunu aynı zamanda hareket ettirdiği vurgulanmaktadır.

Durağan bir yaşam tarzı, kadını tembelleştirerek kilo alımına sebep olduğu gerekçesiyle eleştirilmektedir. 18 Aralık 1932 tarihli sayıda bazı kadınların genç yaşlarda ağırlık ve halsizlik hissettikleri, her türlü faaliyete karşı isteksizlik duydukları ve hayatın neşesine karşı lakayt olma nedenlerinin fazla semizlik ve şişmanlık olduğu belirtilmektedir.⁸⁶ Bunu engellemek için yürüyüş ve jimnastik önerilmektedir.

1930'lu yıllarda futbol konusunda dünya kadınlarının ilgisi artmakta ve kadın futbol takımları kurulmaktadır. Sayfa, Avrupa'nın ve Amerika'nın bazı yerlerinden daha fazla içtimaî ve idarî hakka sahip Türk kadınının futbol konusunda gerekli adımı atmadığını belirttikten sonra İngiltere'de futbol oynayan kadınlar olduğunu aktarmaktadır.⁸⁷

Sayfa bilinçsizce yapılan sporu da eleştirmekte, sırf zinde kalmak için sporun abartılmamasını önermektedir. Örneğin 6 Temmuz 1930 tarihli sayıda gençliğini ve canlılığını korumak isteyen kadınların gün içinde istirahat etmesi gerektiği belirtilerek bu istirahatin nasıl yapılacağı ayrıntılarıyla anlatılmaktadır.⁸⁸

Moda Kadın sayfası Türk kadınının güzel olması gerektiğini belirtmektedir. Bu kapsamda *Cumhuriyet* gazetesinin düzenlediği güzellik yarışmasının etkisi büyüktür.⁸⁹ Türk kadınının güzel olmasına rağmen bakımsız

83 "Denize Nasıl Dalmalı", *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1930, s. 5.

84 "Dans; Sıhhat ve Güzellik İçin En Kolay Idmandır!", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1931, s. 5.

85 "Kadınlarda Yeni Bir Spor", *Cumhuriyet*, 18 Ocak 1931, s. 5.

86 "Sihhi İdmanlar", *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1932, s.5.

87 "Kadın ve Spor", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1933, s. 5.

88 "Nasil İstirahat Etmeli", *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1930, s. 5.

89 Atatürk dönemi güzellik yarışmaları için bakınız. A. Hanife Kocakaya, *Atatürk Dönemi Güzellik Yarışmaları ve Keriman Halis*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aralık, 2009.

olduğu ve bu sebeple kadınlara kendilerini güzelleştirecek önlemler almaları gerektiği öğütlenmektedir. Sayfada bu hedef doğrultusunda *Güzelleşmenin Sırrı* bölümü dikkat çekicidir. Bu konuda ayrıntılı bilgilere yer verilmektedir. Örneğin 9 Mart 1930 tarihli sayıda diş etlerinin üzerindeki mikropların nasıl temizleneceği anlatılmaktadır. “Dişleri her akşam yemekten sonra ve sabahları yıkamak lazımdır. Dişler altı ayda bir defa temizletmeli ve fazla ekşi tuzlu ve acı şeyler yememelidir.”⁹⁰

Türk kadınının güzelleşmesi için Batılı kadınların tavsiyelerine yer verilmektedir. Bu kapsamda 13 Nisan 1930 tarihli sayıda “Hollywood’un güzellik mütehasssısı Silviya’nın kadınların güzelleşmesi hakkında tavsiyelerde bulunacağı” duyurulmaktadır. Verilen tavsiyeler şöyledir: “Kadın her şeyden evvel gülmesini öğrenmelidir. İkincisi kan akışını sağlamalıdır. Üçüncüsü hazmı ve bağırsaklarını hali intizamda bulundurmalıdır. Silviya müşterilerinden şunları istemektedir. Tatlı ve nişastalı maddeler yememek, alkol içmemek, gecede sekiz saat uyumak, bol ve muhtelif meyve yemek.”⁹¹ 4 Mayıs 1930 tarihli sayıda ise kadınların uykuya, kahve ve alkol kullanımına dikkat etmesi, et yerine sebze ve meyve yemesi önerilmektedir.⁹²

Cumhuriyet rejiminin hedeflerinden bir diğeri halkın sağlıklı olmasıdır. Bu kapsamda toplumun yarısını oluşturan kadının cinsellik ve cinsel yolla bulaşan hastalıklara yönelik bilinçlendirilmesi hedeflenmektedir. *Moda Kadın* sayfası cinsel yolla bulaşan hastalıklardan korunma amacıyla halk sağlığına yönelik bilgilendirme yazıları yayınlamaktadır. Bu konuda *Her Genç Kız Neler Bilmelidir?* köşesi genç kız ve erkekleri bilgilendirmektedir. Örneğin 1 Mart 1931 tarihli sayıda genç kız ve erkeklere tavsiyeler verilmektedir. Bilim insanlarının bu konuda çalıştıklarını, yaptıkları araştırmalarda hem erkek hem kızların cinsî terbiye konusunda cahil olduklarından birçok felaketi yaşadığı belirtilmektedir. Cinsî terbiye konusunda ailelere çok iş düştüğü, çocuk soru sormaya başladığı andan itibaren annenin bu sorulara cevap vermesinin mantıklı olduğu, anne açıkça cevap verirse gizemin ortadan kalktığı aktarılmaktadır. Çocukların bu bilgilerini okulda öğretmenlerinden öğrendikleriyle tamamlayacağı böylece izdivaca hazır olacağı belirtilmektedir. Birbirini seven, birbiriyle yaşamak isteyen kız ve erkeklerin sağlıkları hakkında bilgi vermesinin bir zorunluluk olduğu aktarıldıktan sonra bu durumun sağlıklı bir ırk yaratmak için oldukça önemli olduğu vurgulanmaktadır. “Kız ve erkeklerin sıhhatleri hakkında birbirlerine açık malumat vermesi, cihaz (seks) meselesini samimiyetle konuşmaları sağlam ırk nokta-i nazarından elzemdir. Bir sıhhat vesikası, bir elmas yüzükten daha kıymetlidir. Her genç kız evvela kendini tanımalıdır, kendi anatomisini bilmelidir. Cinsî anatomiyi bilmelidir. Tabii bir kadınlık hayatının seyirleri hakkında malumatlar olmalıdır. Cinsî heyecanlarının hareketleri üzerindeki tesirini kontrol etmesini öğrenmelidir. Hulasa hayatın zenginliklerini, meyvelerini, güzelliklerini ve annelik denen tabii çiçeğin hangi

90 “Muaşeret”, *Cumhuriyet*, 9 Mart 1930, s. 5.

91 “Güzelleşmenin Esrarı”, *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1930, s. 5.

92 “Güzelleşmenin Sırları”, *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1930, s. 5.

*bahçede ve nasıl büyüyeceğini vakıf olmalıdır.*⁹³ Bu tarihten sonra her hafta bu konuda bilgilendirmelere yer verilmektedir.

Türk ırkının devamlılığının en önemli ögesi olacak Türk kadınlarının, fiziksel olarak kendilerini tanımaları ve sağlıklı büyümeleri için vücutlarındaki değişimlerden haberdar olmaları bölümün hedefleri arasındadır. Bu kapsamda 8 Mart 1931 tarihli sayıdan itibaren bir yazı dizisi yayınlanmaktadır. İlk hafta yazısı *Çocukluktan Genç Kızlığa Geçiş* konusundadır. Genç kızlığın fiziksel özellikleri açıklandıktan sonra bu dönemin çok önemli olduğu, annenin çocuğu takip etmesi ve onunla arkadaş olması gerektiği öğütlenmektedir. *"Bu devirde kızı, eski devirlerde olduğu gibi içeride tutmak doğru değildir. Erkek arkadaşları gibi dışarıda top oynamasına, ata binmesine, yüzmesine müsaade edilmelidir. Eskiden olduğu gibi kızımız artık büyüdü, evde oturup iş işlesin, iş görsün fikri, kızın inkişafına mâni olan en kötü bir fikirdir."* Kızların erken evlenmemesi gerektiği, eskiden erken evlenen kızların fiziksel olarak tam gelişmeden evlenmesinin bazı cinsel hastalıklara ve bu durumun ırkın devamı açısından sıkıntılara sebep olduğu aktarılmaktadır.⁹⁴

15 Mart 1931 tarihli sayıda genç kızların hayata bakış açılarının ve fiziksel özelliklerinin değişmesi ile süslenmek ve güzelleşmek isteyeceği, çocukları bundan menetmemek gerektiği belirtilmektedir. *"Romantik bir aşk, genç kızlık devrinin en büyük ihtiyacıdır. Genç kızın çocukluktan kızlığa geçişinde duyduğu en kuvvetli heyecan din heyecanlarıdır. Bu devirde kız, erkek çocuktan daha dındardır. İyilik temayülleri fazladır. Adalet, müsavata aşırıdır... Kız cinsî meseleleri konuşmaktan içtinap eder. Çünkü henüz cinsiyetini anlamaya başlamıştır, buna ait her meseleyi şahsi telakki eder. Bu husustaki malumatı muhakkak diğer bir arkadaşından alır. Bu malumatı kendinden daha büyük bir kızdan aldığı için ona olan itimadı artar. Dimağ bu devirde tesirlere pek tabiidir, ideal bu kızın dimağında en mühim mevki tutar. Genç kızı rahatsız eden bazı şeyler var. Bunlar hep inkişaf etmekte olan cinsiyetin tesirleridir. Daha düne kadar beraber oynadığı erkek çocuğa bakarken bakışlarında bir değişiklik olur. İşte bu devirde cinsî şuur uyanır ve önünde bir erkek ufku açılır. Bu devirdeki aşklar çabuk biter. Bu sebeptir ki genç kızların aşgari on sekiz, azami yirmi beşte evlenmeleri kabul edilmiştir. On dokuzla yirmi yaş arasında evlenen kızlar daha cinsî inkişaflarını bitirmedikleri için kendi arzularını tamamen anlayamazlar. Çünkü cinsî inkişafı henüz bitmediği için bu arzular tebellür etmemiştir. Cinsî uzuların faaliyetini bilmek meselesi de kızın sıhhati ve saadeti için gayet mühimdir. Bu uzuların inkişaf ile hicap başlar."*⁹⁵ Görüldüğü üzere *Moda Kadın* sayfası erken yaş evliliklerini önermemekte ve ideal evlilik yaşı olarak 18-25 yaş arasını kabul etmektedir.

93 "Her Genç Kız Neler Bilmelidir?", *Cumhuriyet*, 1 Mart 1931, s. 5.

94 "Çocukluktan Genç Kızlığa Geçiş", *Cumhuriyet*, 8 Mart 1931, s. 5.

95 "Her Genç Kız Neler Bilmelidir?", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1931, s. 5.

Sonuç

Moda Kadın sayfası, Türk kadınının tıpkı Batı toplumlarında olduğu gibi toplumsal hayatın içinde aktif rol almasını ayrıca ülkenin geleceğinin inşasında annelik rolüyle ön plana çıkmasını istemektedir. Haberlerin içerik analizlerine bakıldığında Türk kadınının muâşeret kurallarını bilen, evin işleriyle ilgili, ev dekorasyonunda Batılı yaşam tarzını benimseyen, pratik bilgileri kullanarak kaynakları israf etmeyen, mutfakta becerikli, çalışma hayatında etkin, modayı takip eden, çocuğuyla oldukça ilgili bir anne olduğu göze çarpmaktadır.

Sayfada kadının geleneksel rolü olan anneliğın daha fazla vurgulandığı görülmektedir. Sayfanın bütün haberlerinde, kadın ya anneliğe hazırlanmakta ya da onun nasıl iyi bir anne olacağı anlatılmaktadır. Bunun sebebi çocuğın kültürlenme sürecinin anne tarafından başlatılmasıdır. Ayrıca *Evamiri Aşerisi* adı altında 10 maddelik emirler şeklinde yayınlanan öneriler içinde Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'ne atıflar mevcuttur. Bu bağlamda kadının Batılı yaşam pratiğini içselleştirmesi hem cumhuriyet rejiminin hedeflerini gerçekleştirmede hem de yeni yaşam biçiminin yeni nesillere kazandırılmasında önemli olmuştur.

Moda Kadın sayfası Türk örf ve âdetleriyle Batılı yaşam tarzını harmanlayan geleneksel Türk kadının görevlerini ve sorumluluklarını üstlenen bir kadın portresi ortaya koymaktadır. Özellikle ev temizliği, yemek ve çocuk bakımı görevleri geleneksel Türk kadınında olduğu gibi yine kadının görevidir. Bunun yanında Batılı kadının sahip olduğu, beşerî hayatın her alanında daha fazla görünen, erkekler gibi çalışma hayatının içinde olan ve siyasi haklarını bilen bir birey olması beklenmektedir. Buradaki dikkat çekici nokta İş Kanunu'na yönelik tartışmalar dışında, kadının erkeklerin sahip olduğu haklarla sınırlandırılmasıdır. Aslında Türk kadınından çalışarak hem aile bütçesine katkı sağlaması hem de tasarruflu olması beklenmektedir.

Moda Kadın sayfasında dünya kadınlarının konumlarına da yer verildiği görülmektedir. Hadiye İclal Hanım İngiltere'deki kadın hareketlerinin İngiliz Hükümeti tarafından desteklendiğini düşünmektedir. İngiltere örneğini Türkiye'deki kanun yapıcılarını harekete geçirmek için kullandığı düşünülebilir. Ayrıca İclal Hanım Türkiye'deki kadınlara yeni meslek dalları önererek Medeni Kanuna atıf yapmaktadır. İtalya örneğinde İtalyan kadınlarının faşist idare altında geleneksel rollerinden çıkartılmadığı vurgulanmaktadır. Diğer Avrupa ülkeleri ve Amerika'da ise kadının çalışma hayatının içinde olduğu belirtilmektedir. Sadece siyasi alanda karşılaştırma yapılmamakta aynı zamanda spor alanında da dünya örnekleri incelenmektedir. Bu alanda bahsi geçen ülkelerde kadın futbol takımları varken Türk kadınının da bu spor dalıyla ilgilenmesi önerilmektedir.

Moda Kadın sayfası gündelik yaşama dair önerilerinde sıklıkla kıyafet modasına yer vermektedir. Bu önerilerde Avrupa ve Amerika'da popüler olan kadın kıyafetleri tanıtılmaktadır. Bu öneriler sadece balo ve özel davetlere giden kadınlara yönelik tavsiyeler içermemektedir. Aynı zamanda Türk kadının çalışma hayatında da rahat ve şık görünmesini sağlayacak öneriler verildiği görülmektedir. Sayfaya göre Türk kadını toplumsal hayatın her alanında şık ve zarif olmalıdır. Bu bağlamda *Moda Kadın* sayfasının Atatürk'ün Türk kadınına biçtiği imajı somutlaştırdığını söylemek mümkündür.

Türk kadınının fiziksel özellikleri hem zerafet hem de sağlıklı yaşam bağlamında ele alınmaktadır. Bu nedenle *Moda Kadın* sayfasında halk sağlığına yönelik bilgilendirmeler de mevcuttur. Spor yapmanın kadını güzelleştirmesinin yanında spor yapan kadınların daha mutlu ve sağlıklı olacağı iddia edilmektedir. Önerilen sporlar arasında kürek çekme, ata binme ve eskrim gibi zarif ve estetik sporlar öne çıkartılmaktadır.

Moda Kadın sayfası genel olarak değerlendirildiğinde Türk kadınına toplum içinde daha fazla görev ve sorumluluk yüklendiği görülmektedir. Ancak sayfanın kadınlara yönelik pozitif bir ayrıcalık düşüncesi yoktur. Evlerde hizmetçi bulundurulması önerisi bile kadına biçilen yeni görevlerin karşılanması aşamasında yardımcı olması amacıyla. Ancak hizmetçi alınması, moda, güzelleşme gibi önerilerin toplumun ekonomik refah içinde yaşayan kısmı tarafından karşılanabileceği göz önünde bulundurulduğunda sayfa tarafından önerilen Batılı yaşam tarzının toplumun tüm kesimine hitap edemediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

I. Süreli Yayınlar

- "Analezin Evamiri Aşerisi", *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1930, s. 5.
- "Asrî Türkiye'de Kadın", *Cumhuriyet*, 12 Mart 1933, s. 5.
- "Asri Yatak Odası", *Cumhuriyet*, 14 Eylül 1930, s. 5.
- "Avrupa'da Kadın", *Cumhuriyet*, 31 Temmuz 1931, s. 5.
- "Avrupa'da Kadın", *Cumhuriyet*, 11 Eylül 1932, s. 5.
- "Betbaht Çocuk", *Cumhuriyet*, 20 Nisan 1930, s. 5.
- "Beynelmilel Kadınlar Günü", *Cumhuriyet*, 22 Mart 1931, s. 5.
- "Bu Sene İpek Eldivenler Moda Oluyor", *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1930, s. 5.
- "Bu Sene Paris'te Giyilen Deniz Elbiseleri", *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1930, s. 5.
- "Çocuğa Tasarruf Nasıl Öğretilmelidir?", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1930, s. 5.
- "Çocuğun En Büyük Düşmanı Annesidir", *Cumhuriyet*, 9 Mart 1930, s. 5.
- "Çocuğu Korkutmalı Mı?", *Cumhuriyet*, 25 Mayıs 1930, s. 5.
- "Çocuğunuz Hayvanlarla Oynamalı Mı?", *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1930, s. 5.
- "Çocuk Her İşini Kendi Görmelidir", *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1931, s. 5.
- "Çocuklarda İtiyat Nasıl Hasıl Edilir?", *Cumhuriyet*, 2 Mart 1930, s. 5.
- "Çocuk Kavgaya Alışmalı Mı?", *Cumhuriyet*, 6 Nisan 1930, s. 5.
- "Çocuk Sıhhatin Miyarı İştahıdır", *Cumhuriyet*, 21 Mart 1930, s. 5.
- "Çocuklara Cinsi Terbiye Nasıl Verilmelidir?", *Cumhuriyet*, 7 Eylül 1930, s. 5.
- "Çocuklara Öğretilecek Danslar", *Cumhuriyet*, 28 Eylül 1930, s. 5.
- "Çocukluktan Genç Kızlığa Geçiş", *Cumhuriyet*, 8 Mart 1931, s. 5.
- "Dans; Sıhhat ve Güzellik İçin En Kolay İdmandır!", *Cumhuriyet*, 24 Mayıs 1931, s. 5.
- "Denize Nasıl Dalmalı", *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1930, s. 5.

- "Disiplin ile Büyüyen Çocuklar", *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1930, s. 5.
- "Doğmadan Evvel", *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1930, s. 5.
- "Endamınızı Nasıl Güzelleştirebilirsiniz?", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1930, s. 5.
- "Evinizi Nasıl Tanzim Ediyorsunuz?", *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1930, s. 5.
- "Evinizin Bütçesini Nasıl Yapabiliriz?", *Cumhuriyet*, 2 Kasım 1930, s. 5.
- "Ev İşleri", *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1932, s. 5.
- "Ev Kadınının Meseleleri", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1931, s. 5.
- "Güzelleşmenin Esrarı", *Cumhuriyet*, 13 Nisan 1930, s. 5.
- "Güzelleşmenin Sırları", *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1930, s. 5.
- "Her Genç Kız Neler Bilmelidir?", *Cumhuriyet*, 1 Mart 1931, s. 5.
- "Her Genç Kız Neler Bilmelidir?", *Cumhuriyet*, 15 Mart 1931, s. 5.
- "İntihabat", *Cumhuriyet*, 5 Ekim 1930, s.5.
- "İpekli Çay Elbiseleri", *Cumhuriyet*, 4 Mayıs 1930, s. 5.
- "Kadın ve Hayat", *Cumhuriyet*, 13 Kasım 1932, s. 5.
- "Kadın ve Spor", *Cumhuriyet*, 19 Mart 1933, s. 5.
- "Kadınlar Hayatın Her Safhasında!", *Cumhuriyet*, 3 Ağustos 1930, s. 5.
- "Kadınlarda Yeni Bir Spor", *Cumhuriyet*, 18 Ocak 1931, s. 5.
- "Moda Garabetleri", *Cumhuriyet*, 25 Eylül 1932, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 1 Şubat 1930, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 2 Mart 1930, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 9 Mart 1930, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1930, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1930, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 8 Haziran 1930, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1930, s. 5.
- "Muaşeret", *Cumhuriyet*, 4 Ocak 1931, s. 5.
- "Muaşerete Dair Tavsiyeler", *Cumhuriyet*, 18 Eylül 1932, s. 5.
- "Nasıl İstirahat Etmeli", *Cumhuriyet*, 6 Temmuz 1930, s. 5.
- "Oyunla Çocuğa Cesaret, Nefsine İtimat Nasıl Telkin Edebilirsiniz?", *Cumhuriyet*, 18 Mayıs 1930, s. 5.

“Sağlam Çocuk İçin Sağlam Anne Lazım”, *Cumhuriyet*, 10 Ağustos 1930, s. 5.

“Sıhhi İdmanlar”, *Cumhuriyet*, 18 Aralık 1932, s. 5.

“Tembel Çocuk”, *Cumhuriyet*, 8 Şubat 1931, s. 5.

“Zamanımızda Yeni Dekorasyon Şekli”, *Cumhuriyet*, 1 Haziran 1930, s. 5.

II. Kitaplar

AYDOĞAN, Metin, *Atatürk ve Türk Devrimi*, Umay Yayınları, İzmir, 2006.

CAPORAL, Bernard, *Kemalizm Sonrasında Türk Kadını III*, Cumhuriyet Yayınları, İstanbul, 2000.

GÖKALP, Ziya, *Türkçülüğün Esasları*, Kapı Araştırma-İnceleme Yayınları, İstanbul, 2018.

GÖKSEL, Burhan, *Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

İNAN, Afet, *Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Devrimi*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Yayınları 10, Ankara, 1973.

KAPLAN, Leylâ, *Cemiyetlerde ve Siyasi Teşkilatlarda Türk Kadını (1908-1960)*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 1998.

KRIPPENDORFF, Klaus, *Content analysis: An Introduction to Its Methodology*, Sage, Beverly Hills, 1980.

TAŞKIRAN, Tezer, *Cumhuriyetin 50. Yılında Türk Kadın Hakları*, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı, Ankara, 1973.

III. Makaleler

ATAY, Seyran Efiltili ve Karavar, Hilal, “Akis Dergisi “Kadınlar Arasında” Bölümünde Kadın Algısı”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 45, 2021, ss. 355 - 374.

BAKACAK, Ayça Gelgeç, “Cumhuriyet Dönemi Kadın İmgesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt 11, Sayı 44, 2009, ss. 627-638.

BOLAT, Bengül Salman, “1930- Kadınlara İntihap (Seçme- Seçilme) Hakkı Verilmesine Yönelik Tutumlar”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 10, Sayı 19, 2014, ss. 27-50.

BULUT, Sedef, “Türkçülerin Penceresinden Osmanlı’da Kadın Meselesi ve Orta Asya Referansı”, *Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 10, 2013, ss. 313-336.

- DIRİCAN, Rabia, "Tarihi Süreçte Çocukluk ve Çocuk Hakları", *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, 2018, ss. 51-62.
- ERDEM, Ali Rıza, "Atatürk'ün Kadına ve Kadın Eğitimine Verdiği Önem", *Belgi Dergisi*, Sayı 9, 2015, ss. 1266 - 1277.
- GÖKÇİMEN, Semra, "Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi", *Yasama Dergisi*, Sayı 10,2008, ss. 5 - 59.
- İÇLİ, Tülin Günşen, "Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt 15, 75'inci Özel Sayısı, 1998, ss. 93-103.
- KAYMAZ, İhsan Şerif, "Çağdaş Uygarlığın Mihenk Taşı: Türkiye'de Kadının Toplumsal Konumu", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt 12, Sayı 46, 2010, ss. 333-366.
- KOÇ, Fatma, "Türkiye'de Kadının Yeni İmajının Oluşturulmasında Atatürk'ün Rolü (1920-1938)", *9. Uluslararası Atatürk Kongresi*, Ocak 2021, ss. 781-829.
- KONAN, Belkis, "Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci", *Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt 60, Sayı 1, 2011, ss. 157 - 174.
- SAYĞILI, Başak Boğday, "Modada Kübizm Etkileri", *Journal of Arts*, Cilt 1, Sayı 3, 2018, ss. 23-32.
- ŞIVGIN, Hale, "Atatürk ve Türk Kadın Hakları", *Erdem*, Cilt 11, Sayı 31, 1998, ss. 245-258.
- TEKELİ, Şirin, "Kadın", *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*, İletişim Yayınları, 5.Cilt, 1985, ss. 1190-1204.
- ÜNDÜCÜ, Cemile Arıkoğlu ve TÜRK, Fahri, "Kamu Hayatında Türk Kadını", *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Sayı 31, 2012, ss. 31 - 53.
- YENİTUNA, Burak, "Çağdaş Türk Kadını İmajı Yaratma Sürecinde Cumhuriyet Gazetesinin Rolü (1930-1935)", *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 2019, ss. 62 - 89.
- YILDIZ, Yakup "Türk Düşüncesinin Bir Kaynağı Olarak Cumhuriyet Gazetesi (1937-1952)", *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2017, ss. 207-237.

IV. Tezler

- DENİZ, Önder, *Atatürk Dönemi'nde Çalışma Hayatı ve 3008 Sayılı İş Kanunu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2005.
- KOCAKAYA, A. Hanife, *Atatürk Dönemi Güzellik Yarışmaları ve Keriman Halis*, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aralık, 2009.
- ÖZEN, Seher, *Kadın Gazetelerinin Kadın Eklerinin ve Gazetelerin Kadın Sayfalarının Tarihsel Gelişimi ve İçerik Analizi (1869-1999)*, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1999.
- YALÇIN, Hülya, *Cumhuriyet Dönemi Kadın İmajı İnşası (1928-1938)*, Hacettepe Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.

Extended Abstract

It is known that in the historical process, there have been changes specific to the periods related to the place of Turkish women in social life. These periods are generally classified as pre-Islamic, post-acceptance and Republican periods in the literature on the subject. Ziya Gökalp, who gave information about the pre-Islamic Turkish women, writes that the ancient Turks had both democrat and feminist characters, especially in Shamanism, the sacred power of women was mentioned and men and women were considered equal. He says that the old Turks were monogamous, and in later periods, they had concubines called kuma. It is stated by historians that the pre-Islamic presidency is the responsibility of the Hakan-Hatun couple and that the decisions are not implemented unless signed by the Hatun. In his book written in the 10th century, the geographer Al-Bahli states that men and women are equal in Turks, that women continue their existence in all areas of social life and that they can even propose to the man they like. From the 11th century onwards, changes have been observed in the situation of Turkish women. The transition from nomadism to a settled agricultural society and the abandonment of Islam and Turkish cultural values caused a change in the individual and social position of women.

While Afet Inan attributes the change of Turkish women after the 11th century to the acceptance of Islam, he divides the change in the historical process into two as before and after the adoption of Islam. Gökalp, on the other hand, claims that the place of Turkish women in social life decreased not with the acceptance of Islam, but with the influence of Iranian and Greek civilizations and was legally restricted. Although the opinion that the rights of Turkish women declined after the adoption of Islam is shared by many authors, a similar situation is observed in other religions other than Islam, and even in some cultures, women are seen as the center of evil. In the Islamic world, however, women have never been at the center of social hatred. However, it is accepted that the place of Turkish women in society has changed with the influence of Arab culture after the adoption of Islam.

The first step for Turkish women to gain influence in the old society and state administration was taken with the Tanzimat, and the first developments regarding women's rights took place after the declaration of the Tanzimat Fermanı.

Second Constitutional Monarchy, on the other hand, was the year when the visibility of Turkish women in social life increased. Because in this period, an increase is observed in the media organs for women. During this period, women begin to make their voices heard and to seek their rights through the press. The newspapers published in this period focused on educating and raising awareness of women. In addition to the issues related to the place and importance of women in society, education, work, participation in social life, health, and motherhood, there are also topics on human life for women such as fashion, literature, economy, and politics in newspapers and magazines. The press emphasizes that the rights granted to European women, especially in the West, should be granted to Muslim women, and it is believed that society will change if the women raising children change.

With the proclamation of the Republic, important steps were taken towards the place of women in social life and efforts were made to give Turkish women a Western and modern identity. Mustafa Kemal Atatürk asked the women of the republic to be virtuous individuals who raise their children, be professional in business life, be active in social and political fields, protect and defend their rights. In addition, it was expected that the republic would renew itself on the path of westernization and raise future generations in this direction.

In this period, it is seen that importance was given to the formation of public opinion in order to disseminate not only the rights of women but also all the reforms made in the society. In this context, the written press, which is an important mass media tool, was used. As a matter of fact, mass media in the creation of the Turkish nation; It was effective in informing, forming public opinion, social integration, participation of the people in the political process, directing and education of the people. In this direction, Mustafa Kemal Atatürk instructed the establishment of a newspaper in order to explain the Turkish Revolution to the public. Thus, Cumhuriyet newspaper, which started its publication life, assumed the spokespersonship of the newly established regime and assumed the function of announcing the new management approach and revolutions to large masses. Cumhuriyet newspaper made significant contributions to the Turkish Revolution with its news content in line with the target it adopted.

In this context, it is important to reveal the contents of the Fashion Woman page in order to understand the ideal woman profile targeted by the republic. The method of the study is content analysis, which is used to draw reproducible and valid conclusions from the data. The sample of the study consists of 83 numbers of *Moda Kadın* pages published between 1930-1933. In this direction, the content analysis of the news on the *Moda Kadın* page is made and the findings are discussed in the conclusion section.